

2. EL SECTOR PRIMARI

2.1. INTRODUCCIÓ

Aquest apartat dedicat al sector primari segueix el mateix índex que l'any passat. Així, pretén, primerament, analitzar-ne el marc estructural general, per passar, posteriorment, a una anàlisi de la situació dels diferents subsectors en què s'articula: l'agrari, el ramader, el forestal i el pesquer. Per tant, l'objectiu és presentar una primera aproximació que farà referència a les dades principals del sector considerat en conjunt als recursos humans que hi treballen i a altres trets que permetin una aproximació i avaluació del sector senzilla.

Les dades bàsiques usades per a aquesta anàlisi es basen en un ampli ventall d'informacions estadístiques que majoritàriament han estat facilitades per la Unitat d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears, dades que són completades parcialment amb d'altres provinents de l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB), de la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears i de Mercapalma.

Segons les dades de la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, relatives a les produccions agràries i pesqueres, i de la Conselleria de Medi Ambient (producció forestal) relatives a l'any 2011, el sector primari ha gaudit d'un valor afegit brut (VAB) a cost de factors de 120,15 milions d'euros (euros corrents 2011). La major part correspon al sector agrari (agricultura més ramaderia) que, amb el 82,44% del total, ha arribat als 99,1 milions d'euros, mentre que el valor afegit brut registrat en els sectors pesquer i forestal, amb 14,3 milions d'euros i 6,8 milions d'euros, sols representa el 11,9% i el 5,64%, respectivament ([vegeu el quadre I-28](#)).

2.2. ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI

Les xifres de afiliació dels treballadors del sector primari en règim general i règim d'autònoms registren 3.473 persones. Aquesta xifra, comparada amb la de l'any 2009, comporta una caiguda de 134 afiliats en el sector primari, cosa que suposa una variació negativa del 3,71 %, fet que s'ha de relacionar amb la davallada de 97 afiliats en el règim d'autònoms de la Seguretat Social, dels

quals 95 eren treballadors de l'agricultura, ramaderia i caça, i els de règim general que han disminuït en 37 afiliats. Per la seva banda, el subsector de la pesca perd quatre treballadors en el règim general i un en el règim general d'autònoms ([vegeu el quadre I-29](#)).

Cal destacar que, entre les 20 ocupacions amb més contractació d'homes a les Illes Balears, s'hi situen, en el lloc devuit, els manobres agrícoles en horts, hivernacles, vivers i jardins, amb 1.609 ocupats ([vegeu el quadre I-30](#)).

2.3. EL SUBSECTOR AGRARI

Tradicionalment, la importància agrària d'una regió i el seu potencial apareixien definits per la contribució de l'agricultura i la ramaderia al valor afegit brut del sector primari. Això no obstant, actualment s'han de tenir en compte també altres factors per valorar encertadament la influència del sector en la societat, atès que la seva importància sobrepassa l'estricta contribució econòmica resultant de la seva activitat productiva. L'activitat agrària gestiona una part molt important del paisatge i de la biodiversitat de les Illes Balears i, per tant, la seva importància en el terreny ecològic i turístic és elevada. A més, una producció agrària pròpia garanteix el manteniment de les varietats autòctones i la seguretat alimentària, i té un component patrimonial important com a valedor dels costums i les tradicions pròpies. Aquestes particularitats fan d'aquest sector un cas especial en què la mesura del seu pes no és suficient per determinar-ne la importància.

En els apartats següents, analitzam els trets generals del subsector agrari, per aprofundir posteriorment en les característiques més significatives del comportament de l'agricultura i la ramaderia al llarg del 2011.

2.3.1. ELS TRETS GENERALS

El sector agroramader de les Illes Balears, que inclou les activitats lligades a l'agricultura i la ramaderia, registra, globalment, el 2011 una producció final agrària de 195,1 milions d'euros corrents. Així mateix, el valor afegit brut (VAB) a cost dels factors arriba a la quantia de 99,1 milions d'euros. Per la seva part,

la renda agrària se situa en 83,3 milions d'euros, xifra que representa una caiguda del 32% en relació amb l'any anterior ([vegeu el quadre I-31](#)).

Amb referència a la maquinària agrària inscrita a les Illes Balears al llarg del 2011, s'observa una certa reducció del procés de millora tècnica iniciat al llarg dels darrers decennis, en què també han incidit els efectes de la crisi econòmica. Aquest fet es constata amb una disminució de l'increment de 343 unitats respecte del 2010, xifra inferior a increments d'anys enrere. Els tractors amb rodes representen la maquinària agrària amb més altes respecte de l'any 2010, amb 388 noves altes, si bé aquest grup també és el que també ha tengut més baixes, amb 392 unitats ([vegeu el quadre I-32](#)).

2.3.2. L'AGRICULTURA

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, la superfície agrícola en producció que han ocupat els diferents cultius el 2011 ha estat de 142.496 hectàrees. Aquesta extensió superficial representa un increment de 1.995 hectàrees respecte de 2010. A l'agricultura balear hi ha dos tipus principals de maneig agrícola: per una banda, l'agricultura de secà, que en gran part es mostra poc competitiva, però que té un valor estratègic important des de la perspectiva mediambiental, paisatgística i social com a externalitat positiva, i, per l'altra, les terres de regadiu, concentrades a pocs indrets, amb produccions hortícoles, tubercles, cítrics, flors i fruita dolça, en què es fan inversions significatives en la modernització, tant dels processos productius com de la comercialització. Destaca la pèrdua superficial respecte del 2010 de les terres dedicades a cereals, només compensades amb l'increment de la superfície de cultius de farratges. Pel que fa a la distribució de superfícies ocupades, destaquen els conreus agrupats en la tipologia de farratges i cereals, que ocupen el 35,81% i 20,90% de la superfície en producció, respectivament. Tots dos grups de cultius s'estenen sobre més de la meitat del sòl ocupat agrícolament el 2011. Si hi afegim els fruiters no cítrics, aquestes tres grans agrupacions ocupen més de les tres quartes parts del sòl en producció, i són definidores dels trets característics principals que dominen l'estructura territorial agrícola de les Illes ([vegeu el quadre I-33](#)).

La producció agrícola del 2011 ha estat de 528.988 tones, de les quals 304.858 tones han estat de consum dins les explotacions. Aquestes dades representen una disminució respecte de 2010. Disminueix el volum de la venda fora de les explotacions, que ha estat de 268.112 tones, dada que no afecta la valoració de la producció final agrícola, que ha estat de 136,9 milions d'euros, xifra que representa una variació negativa del 10% respecte de 2010.

Per grups de cultius, el més important ha estat el dels vins, que amb una producció de 46.313 hectolitres han aportat 28,4 milions d'euros a la producció final agrícola, xifra que representa el 20,7% de la quantia total. També destaca la producció d'hortalisses, que, amb una extensió de només un 1,7%, aporta un 20% de la producció final agrícola.

Així mateix, el volum de fruites que al llarg del 2011 s'han comercialitzat mitjançant Mercapalma ha estat de 76.894 tones, xifra que representa un increment del 9% en relació amb l'any 2010. Per altra part, cal assenyalar que el 2011 Mercapalma ha comercialitzat també 78.258 tones d'hortalisses, quantitat que representa un augment de devers un 0'4% en relació amb l'any anterior. S'ha d'assenyalar el paper distint que representen a tots dos grups els productes comercialitzats per mitjà de Mercapalma procedents de les Illes Balears. Mentre que en el cas de les hortalisses, el pes ha estat del 62%, en el de les fruites només representa el 20,9%. En el cas de les fruites s'ha produït un augment respecte de l'any anterior del 9,89%; en canvi, en el cas de les hortalisses s'ha produït una disminució del 0,59%. Respecte dels productes provinents de fora de les Illes Balears comercialitzats per Mercapalma l'any 2011, hi destaquen, en relació amb els llocs d'origen, València i Barcelona, que en el cas dels productes fruiters han concentrat més de la meitat de les tones comercialitzades ([vegeu els quadres I-34 i I-35](#)).

2.3.3. LA RAMADERIA

La producció ramadera final ha estat de 58,1 milions d'euros, xifra que representa una disminució de devers l'1% en relació amb 2010 ([vegeu el quadre I-36](#)).

Quant al volum de ramat sacrificat, destaca la producció de carn d'aus, que representa el 35,67% de les tones en canal, si bé en valor econòmic és la producció de carn d'oví i la carn de porcí, que concentren el 30,17% i el 29,73%, respectivament, del total de la producció de carn del ramat sacrificat ([vegeu el quadre I-37](#)).

La distribució de les produccions ramaderes per tipus de productes ramaders (en euros) està encapçalada clarament per la producció de carn, que representa el 53% del total de la producció ramadera, amb 30,5 milions d'euros. En segon lloc, hi ha la producció de llet, que amb 21,1 milions d'euros ha concentrat el 36% de la producció final en euros corrents, producció lligada en un 99,75% a la llet de vaca. El tercer escaló en importància és per a la producció d'ous, que en representa el 7,67%, amb 4,5 milions d'euros. Dels grups de producció ramadera restants només destaca el de la producció de mel, amb 1,1 milions d'euros. Globalment, la ramaderia experimenta un retrocés en el valor de les produccions lligades a carn i ous, mentre que s'incrementa el valor de la producció de mel i cera ([vegeu el quadre I-38](#)).

2.4. EL SUBSECTOR FORESTAL

La producció forestal total l'any 2011 ha estat de 6,78 milions d'euros corrents, i la seva contribució a la producció final del sector primari és del 4,26% de la seva producció total. El 95,44% de la producció en euros prové de les aportacions econòmiques de les caceres, que han comportat 6,47 milions d'euros l'any 2011. Això queda explícit en el fet que la producció de fusta només ha representat un 3,36%, i encara ha estat més baix el pes de la producció de llenya, que tan sols ha estat de l'1,20% ([vegeu el quadre I-39](#)).

En les produccions de fusta i llenya destaquen les aportacions de l'espècie del pi blanc, que representa econòmicament el 76,18% de la fusta i el 54,06% de la llenya. Finalment, s'ha de subratllar la gran importància que té per a la valoració econòmica de la producció forestal la producció de serveis en els espais forestals. Hi destaca bàsicament el cas de les caceres, lligades a la caça a través de vedats i gestionades moltes vegades per societats de caçadors. L'any

2011, els vedats de caça ocupaven 365.852,90 hectàrees, les mateixes que l'any passat

2.5. LA PESCA

Tot i que actualment mostra un situació més o manco estable, l'activitat de la pesca ha perdut pes econòmic i social al llarg de les darreres dècades. Els obstacles més importants amb què topa la possible reconversió del sector són la problemàtica de la comercialització dels productes pesquers, l'increment del cost dels consums intermedis, especialment lligat a l'augment del preu del combustible, i la situació de l'entorn biològic en què es mou. El valor afegit brut al cost de factors en euros corrents ha estat l'any 2011 de 14,31 milions d'euros, quantia que significa un descens del 16% respecte de l'any anterior. El 67,72% de la producció econòmica del sector pesquer extractiu balear correspon a la producció pesquera, mentre que la producció aquícola representa el 32,27% de la producció pesquera final ([vegeu el quadre I-40](#)).

Quant a les espècies pescades, dominen els peixos que, amb 2.648 tones, representen el 77,20% de la quantitat pescada, volum que representa un petit augment respecte de 2010. Aquesta proporció no es correspon amb el valor econòmic, ja que els crustacis i mol·luscos, amb només el 22,79% del total de tones extretes, han generat una producció en euros que representa el 47,93% de la producció pesquera final, amb 9,8 milions d'euros ([vegeu el quadre I-41](#)).

La distribució del volum de pesca desembarcada per illes presenta trets diferencials. A les illes de Mallorca i Formentera es registra un increment en la quantitat total del volum de la pesca desembarcada, respecte de 2010, d'un 4% i un 9%, respectivament. En mitjana, el valor de la pesca desembarcada ha disminuït un 2%, i ha assolit els 20,6 milions d'euros. Només Formentera presenta un creixement positiu de l'1% respecte de l'any 2010 ([vegeu el quadre I-42](#)).